

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Філософський факультет
Кафедра політології

Шурко Оксана Богданівна

**Методичні рекомендації та матеріали для вивчення
навчальної дисципліни**

«ПОЛІТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ І КУЛЬТУРА»

для студентів другого року навчання спеціальності 052 «Політологія»
освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» (денна форма навчання)

Львів
2022

Затверджено на засіданні кафедри політології
Протокол № 1 від 26 серпня 2022 року

Схвалено Вченою радою філософського факультету
Протокол № 271/7 від 26 серпня 2022 року

ЗМІСТ

1. Опис навчальної дисципліни.....	3
2. Мета та завдання, компетентності та результати навчальної дисципліни	4
3. Семестровий план і структура навчальної дисципліни	5
4. Основна та додаткова література навчальної дисципліни	7
5. Теми та зміст лекційних занять навчальної дисципліни	9
6. Теми семінарських/практичних занять навчальної дисципліни.	13
7. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни.....	13
8. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів.....	15
9. Розподіл балів, що присвоюється студентам.....	16
10. Контрольні питання для підсумкового контролю (іспиту)	16

1. Вступ. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>05 «Соціальні та поведінкові науки»</u>	Нормативна
	Спеціальність <u>052 «Політологія»</u>	
Модулів –		<i>Рік підготовки:</i>
Змістових модулів –		3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – немає		<i>Семестр</i>
Загальна кількість годин – 120		6-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 6 самостійної роботи студентів – 1,5	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	64 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>
		32 год.
		<i>Лабораторні</i>
		0 год.
		<i>Самостійна робота</i>
		24 год.
		<i>Індивідуальні завдання: 0 год.</i>
<i>Вид контролю: іспит</i>		

2. Мета та завдання, компетентності та результати навчальної дисципліни

«Політична психологія і культура» як наука та навчальна дисципліна існує недавно. Це один з найважливіших здобутків людського розуму, без якого неможливе існування суспільства. У сучасному розумінні – це науковий орієнтир, за допомогою якого моделюється, прогнозується і організовується політичне життя держави і суспільства.

Нині в Україні «Політична психологія і культура» – одна з дисциплін у системі гуманітарної освіти. Вона зайняла чільне місце в системі підготовки висококваліфікованих спеціалістів у сфері суспільно-політичного життя.

Основним завданням вивчення «Політична психологія і культура» є набуття студентами певних знань і навичок необхідних для формування позиції свідомого громадянина у політичному процесі.

В результаті вивчення даного курсу студент повинен:

знати :

- Особливості політичної культури українців. Основні наукові концепції політичної культури;
- Функції політичної культури;
- Поняття та методологію політичної психології;
- Особливості політичної ідеології;
- Цінності політичної культури;
- Неінституційні детермінанти політичної культури;
- Види політичного насильства;
- Психологічні основи виборчої кампанії;
- Психологічні детермінанти поведінки політичного лідера.

вміти:

- Аналізувати політичну культуру кожного окремого суспільства;
- Використовувати політичну культуру у підготовці політичного лідера до парламентських та президентських виборів;
- Розрізняти стійку та рухому частини політичної психології;
- Аналізувати політичну поведінку конкретного суб'єкта політики;
- Формувати стратегію ведення виборчої кампанії;
- Визначати маніпулятивні технології та їх вплив на суспільство як наслідок діяльності тих чи інших політичних акторів.

Метою курсу є надати студентам максимальне уявлення про суть, теоретичні підходи і проблематику політичної культури та психології, а також сформувані у них конкретні знання про сучасні реалії політичної культури України та інших держав, про основні психологічні фактори, які впливають на політичне життя суспільства.

Основними завданнями вивчення дисципліни “ Політична психологія і культура ” є:

- Ознайомлення із особливостями формування та становлення політичної культури;
- Вивчення основних компонентів політичної психології, які є невід’ємними частинами політичного процесу;
- Вивчення структури політичної свідомості і її вплив на політичну поведінку;
- Аналіз та виокремлення основних політичних цінностей у певних типах політичної культури

Крім того, в результаті успішного проходження навчальної дисципліни «Політична психологія і культура» студент набуде:

Спеціальні (фахові) компетентності:

- Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки
- Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.
- Здатність аналізувати та прогнозувати особливості впливу соціальних груп, груп інтересів та груп тиску на політичну реальність, організація та здійснення діяльності з захисту групових інтересів в політичному процесі.

Програмні результати навчання після вивчення навчальної дисципліни «Політична психологія і культура»:

- Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.
- Формувати успішні комунікаційні стратегії, використовувати знання про міжіндивідуальну, групову та міжінституційну комунікацію для вирішення політичних конфліктів.
- Застосовувати теорії соціальної стратифікації, групової взаємодії, діяльності груп інтересів та груп тиску на місцевому, регіональному та державному рівні здійснення публічної політики.

3. Семестровий план і структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
л.		п./с.	лаб.	інд.	ср.	
1	2	3	4	5	6	7
Тема 1. Розвиток і становлення політичної психології як науки		2	2			
Тема 2. Стійкі компоненти в структурі політичної психології		2	2			
Тема 3. Рухомі компоненти в структурі політичної психології		2				2
Тема 4. Поняття особистості у політичній психології		2	2			
Тема 5. Психологічні аспекти політичної участі.		2	2			

Тема 6. Психологічні аспекти електоральної поведінки		2				2
Тема 7. Психологія політичного лідерства		2	2			
Тема 8. Психологічні аспекти політичної опозиції		2				2
Тема 9 Психологія малих груп		2	2			
Тема10. Психологія мікрогруп		2				2
Тема 11. Проблема несвідомого у політичній психології		2	2			
Тема 12. Психологія політичної влади		2				2
Тема 13. Психологія політичного насилля		2	2			
Тема 14 Психологія політичного тероризму		2				2
Тема 15 Психологія політичних конфліктів		2				
Тема 16 Психологічні особливості політичних технологій		2				2
Тема 17 Психологічні аспекти політичних маніпуляцій		2	2			
Тема 18 Політична свідомість як елемент політичної культури. Психологія політичної свідомості		2	2			
Тема 19 Політична культура як елемент політичної системи		2				2
Тема 20 Основні типології політичної культури.		2	2			
Тема 21 Політична ідеологія: суть, структура, функції.		2	2			
Тема 22 Політичні цінності як елемент політичної культури		2	2			
Тема 23 Політичний ідеал як елемент політичної культури		2				2
Тема 24 Політична соціалізація як соціально-психологічний феномен: суть, етапи, агенти		2	2			
Тема 25 Політичне виховання як процес формування громадянина		2				2
Тема 26 Політична символіка і політичний міф		2				
Тема 27 Політична пропаганда		2	2			
Тема 28 Політична культура політичної еліти України		2				2
Тема 29 Консенсус і компроміс як способи реалізації політичної культури		2	2			
Тема 30 Громадська думка та процес її формування		2				2
Тема 31 Політична культура електорального процесу		2				

Тема 32 Політична свобода: суть та вияв через політичну культуру		2				
РАЗОМ	120	64	32	-	-	24

4. Основна та додаткова література навчальної дисципліни

Базова

1. Арендт Г. Що таке свобода? URL: http://1576.ua/uploads/files/7079/Arendt_Mizh_mynulym_i_maibutnim.pdf
2. Безверхий В., Клиненко О. Політична культура українського народу: з історії в сучасність // Національна культура в сучасній Україні // Політична думка. – 1994. - №4.
3. Бурдяк В.І., Ротар Н.Ю. Політична культура Європи в контексті інтеграційних процесів: Монографія. – Чернівці, 2004.
4. Васютинський В.О. Масова політична свідомість українського суспільства як об'єкт політико-психологічного вивчення / В.О.Васютинський // Наукові студії з політичної психології. Матеріали звітної наук. сесії. – К., 1995. – С. 9-22.
5. Головатий М.Ф. Політична психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. Ф. Головатий; Міжрегіон. акад. упр. персоналом. – Київ: МАУП, 2001. – 135 с.
6. Кирилюк Р., Кремень Л., Ирхан Ю. Психология и политика. -К. -1993
7. Козирев М. П. К59 Політична психологія: навч. посібник / М. П. Козирев. – Львів: ЛьвДУВС, 2018. – 648 с.
8. Молчанов М. Політична культура України: радянська чи пострадянська // Сучасність. -1995. - №3.
9. Нагорна Л.П. Політична культура українського народу: історична перспектива і сучасні реалії. – К., 1998.
10. Остапенко М. А. О-76 Політична культура суспільства: Навч. посіб. — К. : МАУП, 2008. — 96 с. — Бібліогр.: С. 88–91.
11. Пірен М.І. Основи політичної психології: Навчальний посібник. — К.: Міленіум, 2003. — 418 с.
12. Ротар Н. Політична участь громадян України у системних трансформаціях перехідного періоду. Монографія. – Чернівці : Рута, 2007.
13. Рудакевич О. Політична культура національних спільнот: теорія та методологія дослідження : моногр. / Олег Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2013. – 352 с.
14. Цимбалістий Б. Політична культура українців // Сучасність. – 1994. -№3-4.
15. Політична свідомість та поведінка в структурі політичної культури // Політологія. / За ред. О.В. Бабкіної, В.П.Горбатенка. – К., 2001.
16. Попович М.В. Національна культура і культура нації. - К. -1991
17. Рудакевич О. Політична культура України: руйнація та шляхи відродження //Розбудова держави. – 1995. - №1.

Допоміжна

18. Бебик В. Основи теоретичної і практичної політології. - К. – 1994.
19. Бебик В. Базові засади політології: історія, теорія, методологія, практика. -К. -2000.
20. Бебик В., Головатий М., Ребкало П. Політична культура сучасної молоді. – К., 2006.
21. Берлін Ісая. Чотири есе про свободу. - К., -1994.
22. Грабовський С. «Советська людина» як культурно-антропологічний тип // Універсум. -2000. №1-2.
23. Кухта Б., Теплоухова Н. Політичні еліти і лідерство. -Л. -1995.
24. Мигул І. Політичні ідеології: порівняльний аналіз. – К., 1997.

25. Пахомов Ю. Політична культура посттоталітарної доби // Політологічні читання. -1992. -№ 2.
26. Політична соціологія. Конспект лекцій. За ред. Карпенка М.Ф. -К. -1992
27. Психологія масової політичної свідомості та поведінки / відп. ред. О.В. Васютинський. -К. -1997
28. Ребкало В.Д. Політична культура особи. – К. 1984.
29. Стріха М. Культурна політика України: регіональні, етнічні та конфесійні аспекти // Сучасність. – 1995. - №11.
30. Татенко В. Як стати і бути лідером: поради психолога. -К. -1996

15. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, електронні фахові видання // www.nbu.gov.ua
2. Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника // <http://www.library.lviv.ua/>
3. Національна історична бібліотека України :// <http://www.dibu.kiev.ua/>
4. Національна парламентська бібліотека України // <http://www.nplu.org/>
5. Харківська державна наукова бібліотека України імені В. Короленка // <http://korolenko.kharkov.com/>
6. Наукова бібліотека ім.В. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка // <http://lib-gw.univ.kiev.ua/>
7. Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка // <http://library.lnu.edu.ua/bibl/>
8. Книжкова палата України імені Івана Федорова // <http://www.ukrbook.net/>

5. Теми та зміст лекційних занять навчальної дисципліни

Тема 1. Розвиток і становлення політичної психології як науки.

Поняття політичної психології. Психологічні компоненти як невід'ємна частина політичного процесу. Особливість і суперечливість політичної психології.

Міждисциплінарний характер політичної психології. Використання категорій політичної філософії, соціології, соціальної психології, антропології, політології.

Дві провідні тенденції політичної психології: позитивістська та антипозитивістська. Методи політико-психологічних досліджень. Домінування методологічної терпимості та плюралізму. Метод аналізу статистичних даних, метод масових опитувань, фокусних інтерв'ю та фокус груп. Контент-аналіз, метод дистанційного аналізу, експертних оцінок. Психобіографічні підходи.

Функції політичної психології: - пізнавальна; - адаптивна; - мотиваційна.

Тема 2. Стійкі компоненти в структурі політичної психології

Стійкі елементи у структурі політичної психології, Суть установки. Структура установки та роль кожного компоненту. Типи установок. Особливий тип установки – атракція. Суть та типи конформізму. Негативізм. Ригідність: суть та типи. Фрустрація. Суть стереотипу та політичного стереотипу. Компоненти у структурі стереотипу. Тип політичного мислення та його типи. Психологічний тип особистості.

Тема 3. Рухомі компоненти в структурі політичної психології

Рухомі елементи у структурі політичної психології, їх вплив на ліричної реальності. Відчуття, почуття, емоції, афекти, настрої - формування та вияв у політичних діях, поведінці. Емоції та їх значення. Види емоцій: позитивні емоції, негативні емоції. Прояви емоцій: емоційні реакції, емоційні стани, емоційні стосунки.

Тема 4. Поняття особистості у політичній психології

Суть поняття «індивід», «особа», «особистість». Суть поняття «політична людина». Структура особистості. Суть і структура когнітивних процесів. Індивідуально-психологічні якості особистості. Теорії особистості. Формування політичної людини. Типи політичної людини. Ідеї та концепції громадянства. Інститут громадянства.

Тема 5. Психологічні аспекти політичної участі

Суть участі і політичної участі. Типи політичної участі: реакція - делегування повноважень - суспільно-партійна діяльність - пряма дія та ін. Форми політичної участі як певний емоційно-психологічний стан: апатія, лояльність, негативізм, громадянська і організаційна.

Тема 6. Психологічні аспекти електоральної поведінки

Основні концепції політичної поведінки: ситуативний підхід (Д.Істон); теорія політичного обміну (П.Блау); теорія конфлікту (Г.Екстайн); плюралістична концепція. Суть і типи політичної поведінки. Закрита та відкрита політична поведінка. Електоральна поведінка. Складові політичної і електоральної поведінки: інстинкти, навички, розум.

Стимули політичної поведінки: зовнішнє середовище, потреби, мотиви, стереотипи, установки, цінності, стилі прийняття рішень, зворотній зв'язок між політичною поведінкою та умовами, що її створили.

Тема 7. Психологія політичного лідерства.

Основні теорії лідерства. Структура лідерства і лідерської поведінки. «Я»-концепція політичного лідерства. Я-образ, самооцінка та соціальна орієнтація політичного лідера як елементи його «Я»-концепції. Структура Я-образу. Р.Зіллер про типологію політичних лідерів на основі самооцінки і складності «Я»-концепції. Потреби та мотиви лідерів, які впливають на політичну поведінку: потреба влади, потреба у контролі над подіями і людьми, потреба у досягненні, потреба у афіліації. Сучасні типології лідерства.

Тема 8. Психологічні аспекти політичної опозиції

Суть опозиції і становлення опозиції як політичного інституту. Умови вільного існування політичної опозиції. Типи політичної опозиції: структурна–неструктурна; відповідальна–невідповідальна; лояльна, нелояльна та напівлояльна; парламентська–непарламентська; активна–пасивна. Інші критерії класифікації політичної опозиції. Основні функції опозиції у демократичній політичній системі. Моделі парламентської опозиції на підставі аналізу інституціоналізації опозиції та її впливу на законодавчий процес. Специфіка української опозиції.

Тема 9. Психологія малих груп

Мала група як утворення, в якому суспільні відносини виступають як безпосередні особисті контакти. Основні психологічні ознаки групи в політиці. Класифікація політичних груп за різними критеріями. Основні етапи у процесі формування політичних груп. Відмінність колективу від малої групи. Ознаки, що зумовлюють функціонування малої групи в політиці. Формальні та неформальні групові норми.

Тема 10. Психологія макрогруп

Психологія макрогруп: формування стійких (нації, народності, класи) та нестійких (маса, натовп) макрогруп. Загальні ознаки великих соціальних груп. Класифікація великих соціальних груп. Основні риси психології великих груп. Національна самосвідомість, національний темперамент, національний характер, національна гідність. Специфічні риси маси (статистичність, стохастичність, ситуативність, різномірність, аморфність, анонімність). Ірраціональність поведінки людей у масі. Основні типи натовпу.

Тема 11. Проблема несвідомого у політичній психології

Історіографія звернення до проблеми несвідомого. Основні ідеї Е.фон Гартмана про несвідоме у праці «Філософія несвідомого». Ідеї З.Фрейда про несвідоме та його вплив на політичну поведінку. Поняття сублімації. Трактатування К.Г.Юнгом колективного несвідомого. Г.Лассуел про ідею влади як засобу компенсації неповноцінності. Т. Адорно про авторитарну особистість. Основні риси авторитарного типу особистості.

Тема 12. Психологія політичної влади

Суть влади і політичної влади. Основні форми вияву влади, що поєднують властивості психологічного, соціального, політологічного характеру: сила, переконання, повноваження, примус, маніпуляція, авторитет. Політико-психологічні фактори, що впливають на сприйняття влади індивідом: тип і характер політичної системи, комунікативні фактори, ситуативні фактори сприйняття й оцінки влади, соціальні і психологічні характеристики суб'єктів, які сприймають владу. Поняття мотиву влади. Психологія мотивів дій суб'єктів політичної влади. Легітимність влади та її психологічні ознаки.

Тема 13. Психологія політичного насилля.

Історія і культурні традиції, політична та економічна ситуація, розвинутість або відсутність структур громадянського суспільства - чинники, які визначають відношення до насилля з боку держави і суспільства.

Види політичного насилля. Загальна характеристика наступних видів політичного насилля: колективне структуроване насилля, неструктуроване колективне насилля, структуроване індивідуальне насилля, неструктуроване індивідуальне насилля.

Особливий вид політичного насилля - геноцид та масові вбивства. Психологія геноциду.

Тема 14. Психологія політичного тероризму

Психологічні аспекти політичного тероризму. Політичний тероризм - одна з головних проблем світового співтовариства. Внутрішня структура та особливий склад терористичних груп як основна детермінанта їх діяльності. Основні сфери здійснення політичного тероризму. Види сучасного політичного тероризму, які мають певні психологічні відмінності: етнічний тероризм, релігійно-політичний тероризм, опозиційний тероризм, революційний тероризм, націонал-політичний (шовіністичний) тероризм, військовий тероризм, індивідуальний тероризм, технологічний тероризм, кримінальний тероризм.

Тема 15. Психологія політичних конфліктів

Політичний конфлікт як соціально-психологічний феномен. Визначення сутності конфлікту. Суб'єкти політичного конфлікту. Зміст політичного конфлікту. Психологічна специфіка політичного конфлікту. Об'єкт політичного конфлікту. Основні психологічні причини, які лежать в основі політичної конфронтації. Позитивні та негативні аспекти політичних конфліктів. Класифікація політичних конфліктів. Способи запобігання політичного конфлікту. Основні заходами упередження конфліктів на загальнонаціональному рівні. Стратегії та технології врегулювання політичних конфліктів. Методи подолання політичних конфліктів.

Тема 16. Психологічні особливості політичних технологій

Сучасні інтерпретації поняття «технологія». Види політичних технологій. Технології виборчих кампаній. Базові та другорядні політичні технології. Політичні технології демократичні і недемократичні. Особливості виборчих технологій. Застосування та дієвість політичних технологій - залежать саме від психологічного складу характеру того, хто їх використовує, від рівня політичної культури суб'єкта політики.

Особливості використання політичних технологій пов'язані з тим, до кого вони застосовуються: окремої людини, групи людей, політичного об'єднання, політичної партії, великої групи виборців, усіх громадян у країні. Індивідуальні політичні технології використовуються окремими політиками, громадськими, державними діячами, а загальні, — як правило, колективними суб'єктами політичного процесу — групами тиску, політичними партіями, лобістськими групами, громадськими об'єднаннями тощо.

Тема 17. Психологічні аспекти політичних маніпуляцій

Психологія політичного маніпулювання. Суть маніпулювання. Підходи щодо визначення «політичного маніпулювання» Критерії для визначення поняття «маніпуляція». Рівні маніпулювання свідомістю особи. Фази процесу маніпулювання. Здійснення політичних маніпуляцій на міжособистісному, внутрішньогруповому, міжгруповому, масовому рівнях. Способи політичного маніпулювання в політико-комунікативному просторі. Технології маніпулятивного впливу: створення сприятливої психологічної атмосфери, маніпулювання інформаційним потоком, створення ініціатором «інсценізованої реальності».

Тема 18. Політична свідомість як елемент політичної культури. Психологія політичної свідомості.

Поняття політичної свідомості. Політична свідомість як сприйняття суб'єктом тієї частини реальності, яка пов'язана з політикою. Ознаки політичної свідомості: характер і міра здійснення влади; ставлення людей до влади; статус горизонтальних соціальних структур; характер заборон; характер політичних ідеалів.

Структура політичної свідомості. Основні елементи політичної свідомості: погляди, переконання, установки, стереотипи тощо. Рівні політичної свідомості та формування

певного типу політичного мислення. Політичні знання, їх характерні риси. Типи політичної свідомості. Процес формування політичної свідомості та умови які його визначають.

Дослідження політичної свідомості засобами політичної психології -намагання об'єднати аналіз політичного змісту із індивідуальними та груповими механізмами її функціонування і формування.

Тема 19. Політична культура як елемент політичної системи.

Політична культура як елемент політичної систем сучасного суспільства. Особливості трактування місця політичної культури у поглядах закордонних і вітчизняних науковців. Поява перших наукових концепцій дослідження політичної культури. Сучасний стан аналізу політичної культури.

Проблема співвідношення перебігу політичних процесів та рівня політичної культури.

Проблеми формування громадянської політичної культури.

Прикладне використання політичної культури в підготовці політичних лідерів до парламентських та президентських виборів, для аналізу минулого та розробки стратегії.

Тема 20. Основні типології політичної культури.

«Ідеальні» типи політичної культури Г.Алмонда і С.Верби. Змішані політичні культури, їх характеристика. Спроби вдосконалення класичної типології політичної культури. Типології за ознакою домінуючих політичних цінностей. «Некласичні» типології. Вітчизняні розробки у сфері типології політичної культури.

Тема 21. Політична ідеологія: суть, структура, функції.

Різноманітні трактування поняття ідеологія. Суть політичної ідеології, її специфіка. Структура політичної ідеології включає такі елементи як: - уявлення про світ та закони і принципи його функціонування, - судження, які визначають умови реалізації прийнятих політичних цінностей, - конкретні програми політичної діяльності. Основними функціями політичних ідеологій є: - інтеграція, - легітимність, - спонукання до діяльності політичних суб'єктів, - виправдання або критика існуючого політичного ладу тощо. Основні політичні ідеології, їх сутність та особливі риси.

Тема 22. Політичні цінності як елемент політичної культури

Поняття цінності. Формування ціннісних орієнтацій. Основні політичні цінності. Суть поняття «справедливість» та його генеза. Суть та зміст поняття «демократія». Принципи демократії та їх реалізація як вияв відповідного рівня політичної культури. Поняття «свобода», «рівність», їх виникнення і розвиток. Структура свободи, її основні елементи: - об'єктивна свобода, - суб'єктивна свобода, - система рішень, - реалізація прийнятого рішення. Негативна та позитивна концепція свободи.

Тема 23. Політичний ідеал як елемент політичної культури

Плюралізм політичних ідеалів. Межі раціонального та ірраціонального в політичному ідеалі. Субординаційні та координаційні зв'язки політичного ідеалу: національні ідея, ідеологія, мрія, політичні віра та міф. Елементи політичного ідеалу як продукт суспільного вибору. Можливості реалізації ідеалу соціальної, правової держави в сучасному суспільстві.

Тема 24. Політична соціалізація як соціально-психологічний феномен: суть, етапи, агенти.

Суть поняття соціалізації та основні теорії соціалізації. Зміст і мета політичної соціалізації. Мета і умови соціалізації. Функції соціалізації. Механізми соціалізації (по Фрейдю). Фази соціалізації. Етапи соціалізації: первинна соціалізація і вторинна соціалізація. Агенти соціалізації. Родинна соціалізація. Теорія соціалізації І. Гоффмана. Десоціалізація і ресоціалізація. Типи політичної соціалізації. Форми політичної соціалізації.

Тема 25. Політичне виховання як процес формування громадянина

Суть виховання та його цілі і функції. Суть і особливості політичного виховання. Головні чинники політичного виховання. Основні компоненти політичного виховання. Методи політичного виховання. Процес формування громадянина через політичне виховання. Політичне виховання і засоби масової інформації.

Тема 26. Політична символіка і політичний міф

Суть і функції політичної символіки. Типологія політичних символів. Взаємозв'язок політичної культури суспільства із системою міфів, символів і знань. Міфологічна свідомість: суть, ознаки. Типи архетипних схем. Політичний міф: суть і функції. Специфіка та функції політичного міфу. Види політичних міфів. Реміфологізація свідомості в суспільстві, що трансформується.

Тема 27. Політична пропаганда

Суть пропаганди. Рівні політичної пропаганди. Принципи політичної пропаганди. Історичні форми політичної пропаганди. Державна форма пропаганди. Три форми пропаганди за ознакою легітимності: білі, сірі і чорна. Конверсійна, розділяюча, компрометаційна пропаганда. Засоби політичної пропаганди. Політична радіопропаганда та пропаганда в епоху ТБ. Пропагандисти ХХ століття.

Тема 28. Політична культура політичної еліти України

Історія і культурні традиції, політична та економічна ситуація, розвиненість або відсутність структур громадянського суспільства, геополітичне положення країни, слабкість механізмів самоврядування і самоорганізації - чинники, які визначають особливості політичної культури в Україні. Політико-культурний генотип та його вплив на взаємодію особа – держава. Найбільш характерні риси української політичної культури: - конфронтаційність, - патерналізм, - патріотизм тощо. Вплив радянської політичної культури

Тема 29. Консенсус і компроміс як способи реалізації політичної культури

Політика як особливий засіб вирішення конфлікту. Сутність компромісу і консенсусу як засобів демократичної консолідації еліти. Характер політичного компромісу. Сутність політичного консенсусу. Відмінність компромісу від консенсусу. Демократичний консенсус. Класифікації рівнів консенсусу. Консенсус і компроміс як способи реалізації політичної культури.

Тема 30. Громадська думка та процес її формування

Громадська думка як соціальний інститут. Сутнісна і динамічна структура громадської думки. У сутнісній структурі громадської думки виділяють такі компоненти: – раціональний (пізнавальний, інтелектуальний); – емоційний; – вольовий компоненти. Психологічні аспекти маніпулятивного політичного впливу на громадську думку. Основних психологічні методи політичного впливу на громадську думку. Умови для підвищення ролі громадської думки в соціальній практиці,

Тема 31. Політична культура електорального процесу

Електорат та електоральна поведінка. Апатія, цинізм, розчарування в духовних цінностях, агресивність – ознаки електоральних настроїв. Важливі умови ефективного функціонування особи в умовах демократії: активність та здатність до конструктивної дискусії. Фактори гальмування активності: відчуття безсилля як суб'єктивне відображення реальності; особливості самосвідомості; відмова від бажань; жорстокість етичної системи.

Роль психологічних факторів у веденні виборчої кампанії. Основні стратегії ведення виборчої кампанії. Психологічні закономірності побудови засобів наочної агітації в процесі ведення виборчої кампанії. Психологічні основи усної взаємодії в умовах виборчої кампанії.

Роль і вплив іміджмейкерів у виборчій кампанії. Соціально-психологічна характеристика електорату. Маніпулювання як один з інструментів іміджології.

Роль психологів-консультантів у підвищенні ефективності ведення виборчих кампаній.

Тема 32. Політична свобода: суть та вияв через політичну культуру

Проблема свободи в сучасному світі. Ключові ідеї свободи, їх інтерпретація. Свобода як відповідальність. Співвідношення свободи і толерантності. Свобода та насильство. Негативна й позитивна свобода: проблема розрізнення. Інтерпретація Г. Арендт політичних аспектів свободи. Свобода як категорія права. Свобода як фактор соціокультурних трансформацій.

6. Теми семінарських/практичних занять навчальної дисципліни.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Розвиток і становлення політичної психології як науки..	2
2	Стійкі і рухомі компоненти в структурі політичної психології	2

3	Поняття особистості у політичній психології	2
4	Психологічні аспекти політичної участі і електоральної поведінки	2
5	Психологія політичного лідерства	2
6	Психологія малих груп і макрогруп	2
7	Проблема несвідомого у політичній психології	2
8	Психологія політичного насилля	2
9	Психологічні аспекти політичних маніпуляцій	2
10	Політична свідомість як елемент політичної культури. Психологія політичної свідомості	2
11	Основні типології політичної культури	2
12	Політична ідеологія: суть, структура, функції.	2
13	Політичні цінності як елемент політичної культури	2
14	Політична соціалізація як соціально-психологічний феномен: суть, етапи, агенти.	2
15	Політична пропаганда	2
16	Консенсус і компроміс як способи реалізації політичної культури	2
	Разом	32

7. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Суть, структура і типи політичних установок	2
2	Вплив мас на політичні процеси	2

3	Психологічні проблеми відбору та підготовки професійних політиків	2
4	Взаємодії лідера з послідовниками: психологічний аспект	2
5	Політичні стереотипи: суть, типи та вплив на політичну поведінку	2
6	Вплив масових настроїв на функціонування політичних систем	2
7	Громадянська культура як різновид політичної культури	2
8	Парламентська діяльність як вияв стану політичної культури	2
9	Політична толерантність як форма реалізації політичної культури	2
10	Поняття та типи “субкультур” та їх зв'язок з політичною культурою	2
11	Вплив еліти на формування політичної культури	2
12	Культурна трансмісія: суть, види	2
Разом		24

8. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів

Навчальний процес здійснюється за традиційною технологією: лекції, практичні (семінарські) заняття, самостійна робота. Також передбачено колаборативне навчання (форми – групові проекти, спільні розробки, групові розрахункові роботи, навчальні спільноти, тьюторство і т.д.), проектно-орієнтоване навчання, дискусії, аналіз статистичних баз даних.

На лекційних заняттях використовуються головню: словесні методи (розповідь, бесіда, пояснення, лекція, діалог); наочні і практичні методи (ілюстрація, демонстрація, а також презентація); метод синтезу, аналізу, індукції, дедукції тощо.

На семінарських заняттях використовуються: дискусія, проблемно-пошуковий, репродуктивний, інтерактивний методи тощо. У рамках самостійної роботи застосовуються дослідницькі методи. Розрахункова робота буде обговорюватись і виконуватись в рамках лекцій, семінарів, а також самостійної роботи.

Оцінка знань, умінь та практичних навичок студента з навчальної дисципліни “Політична психологія і культура” здійснюється за 100-бальною шкалою.

Оцінювання знань студентів відбувається на основі результатів

- поточного контролю знань;
- підсумкового контролю знань (іспиту).

Поточний контроль знань студентів проводять за двома складовими:

- контроль систематичності та активності роботи студента впродовж семестру;

- контроль за виконанням модульних завдань.

При контролі систематичності та активності роботи студента оцінці підлягають:

- самостійна робота студентів;
- активність на семінарських заняттях;
- рівень засвоєння знань програмного матеріалу.

Іспит з навчальної дисципліни проводиться у письмовій формі. Він передбачає теоретичні й тестові завдання. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати на іспиті – 50.

Максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів з навчальної дисципліни “Політична психологія і культура”, становить за поточну успішність 50 балів, на іспиті студент може отримати – 50 балів.

Поточне тестування та самостійна робота																Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	Т 13	Т 14	Т 15	Т 16	50	100

1, 2 ... 16 – теми семінарських занять у рамках змістовного модуля.

При оформленні документів за екзаменаційну сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами

9. Розподіл балів, що присвоюється студентам

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

Національна шкала	Рейтингова шкала	Шкала ECTS	Пояснення
5 (відмінно)	90-100	A	Відмінно
4 (добре)	81-89	B	Дуже добре
	71-80	C	Добре
3 (задовільно)	61-70	D	Задовільно
	51-60	E	Достатньо
2 (незадовільно)	25-50	FX	Незадовільно
	0-24	F	Незадовільно без права перездачі

10. Контрольні питання для підсумкового контролю (іспиту)

1. Становлення політичної психології як самостійної наукової дисципліни.
2. Об'єкт і предмет політичної психології.
3. Методи і функції політичної психології.
4. Стійкі елементи у структурі політичної психології.
5. Рухомі елементи у структурі політичної психології.
6. Позитивістські концепції політичної психології.
7. Антипозитивістські концепції політичної психології.
8. Поняття особистості у політичній психології, структура особистості.
9. Індивідуально-психологічні характеристики особистості.
10. Суть та структура когнітивних процесів.
11. Суть, структура і типи політичних установок.
12. Суть та типи конформізму.
13. Влада як політико-психологічний феномен.
14. Легітимність влади як психологічне поняття.
15. Політична поведінка та її типи.
16. Психологія електоральної поведінки.
17. Психологія політичної участі.
18. Типи макрогруп та їх характеристика.
19. Психологія масової політичної свідомості та поведінки.
20. Механізм утворення натовпу: чутки і циркулярна реакція.
21. Види натовпу та їх характеристика.
22. Політичне лідерство як психологічний феномен.
23. Концепції політичного лідерства.
24. "Я"- концепція політичного лідерства.
25. Типологія політичних лідерів.
26. Проблеми несвідомого у політичній психології.
27. Е. фон Гартман про цінність і негативні аспекти несвідомого.

28. Проблеми психології політики у поглядах З.Фрейда.
29. К.Юнг про структуру психіки та її вплив на життєдіяльність.
30. Компенсаторна теорія політики А.Адлера і Г.Лассуела.
31. Авторитарна особистість: суть та характеристики.
32. Причини і психологічні характеристики політичного насилля.
33. Види політичного насилля.
34. Психологія геноциду та політичного тероризму.
35. Суть поняття “політична культура”.
36. Визначення політичної культури західними вченими.
37. Форми політичної культури.
38. Функції політичної культури.
39. Типологія політичної культури.
40. Демократична модель політичної культури.
41. Авторитарна політична культура.
42. Тоталітарна політична культура.
43. Поведінка як вияв політичної культури.
44. Цінності як елемент політичної культури.
45. Вплив ідеології на формування політичної культури.
46. Політична культура виборців.
47. Плюралізм як ознака демократичної політичної культури.
48. Політична толерантність як форма реалізації політичної культури.
49. Консенсус та компроміс як способи реалізації політичної культури.
50. Суть, форми та етапи політичної соціалізації.
51. Політичне виховання: суть та методи.
52. Культурна трансмісія, її шляхи.
53. І.Алмонд і С.Верба про суть та типи політичної культури.
54. Вплив ЗМІ на політичну культуру.
55. Функції ЗМІ у формуванні політичної культури.
56. Місце і роль політичної культури у політичній системі.
57. Парламентська діяльність як вияв стану політичної культури.
58. Поняття “субкультура” та типи субкультур.
59. Громадянська культура: суть та відмінність від політичної культури.
60. Політичний символ як складова політичної культури.
61. Політичний міф як символічна мова політичної культури.
62. Ціннісні орієнтації: суть та види.
63. Політичний ідеал як елемент політичної культури.
64. Мораль і політика: вияв у рівнях політичної культури.
65. Культура політичного лідерства.